

KOMMUNAL PLANSTRATEGI FOR SØR-AURDAL

2021-2024

Vedtatt i kommunestyret 14.05.20

KOMMUNAL PLANSTRATEGI FOR SØR-AURDAL 2021 – 2024

1. Hva er kommunal planstrategi?

Kommunen har etter plan- og bygningsloven (PBL) § 10-1 plikt til å utarbeide kommunal planstrategi minst en gang i hver valgperiode. Planstrategien må vedtas senest innen ett år etter kommunestyrets konstituering. Det er viktig at dette arbeidet starter tidlig etter kommunevalget. Det gir det nye kommunestyret mulighet for å vurdere og ta stilling til hvilke planoppgaver som er viktige å arbeide med i kommunestyreperioden.

Hva bør en planstrategi inneholde?

Kommunal planstrategi er ikke en plantype, men et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge det videre planarbeidet. Kommunal planstrategi skal omfatte kommunens strategiske valg knyttet til lokalsamfunnsutvikling. Det gjelder både langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunenes planbehov i valgperioden. Strategien bør inneholde:

- beskrivelse av utviklingstrekk og utfordringer knyttet til samfunnsutvikling og miljø
- retningslinjer for langsiktig arealbruk
- vurdering av sektorenes planbehov
- vurdering av prioriterte planoppgaver og behovet for revisjon av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel

Beskrivelse av utviklingstrekk og utfordringer må tilpasses lokale forhold, og kan f.eks. bygge på data som rapporteres gjennom KOSTRA. Planstrategien skal ikke være mer omfattende enn nødvendig for å ta stilling til hvilke planoppgaver som bør prioriteres, f.eks. om gjeldende kommuneplan fortsatt skal gjelde uten endringer, eller om den skal revideres helt eller delvis.

Krav til medvirkning og høring

I arbeidet med planstrategien skal kommunen innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til medvirkning og debatt. Det er særlig fornuftig hvis kommunen f.eks. står overfor vanskelige strategiske valg som befolkningen har engasjert seg sterkt i, eller kommunen er i en fase med store forandringer.

Loven setter krav om at forslag til vedtak skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling. Hensikten er å sikre en mulighet for alle interesserte å fremme synspunkter før sluttbehandlingen.

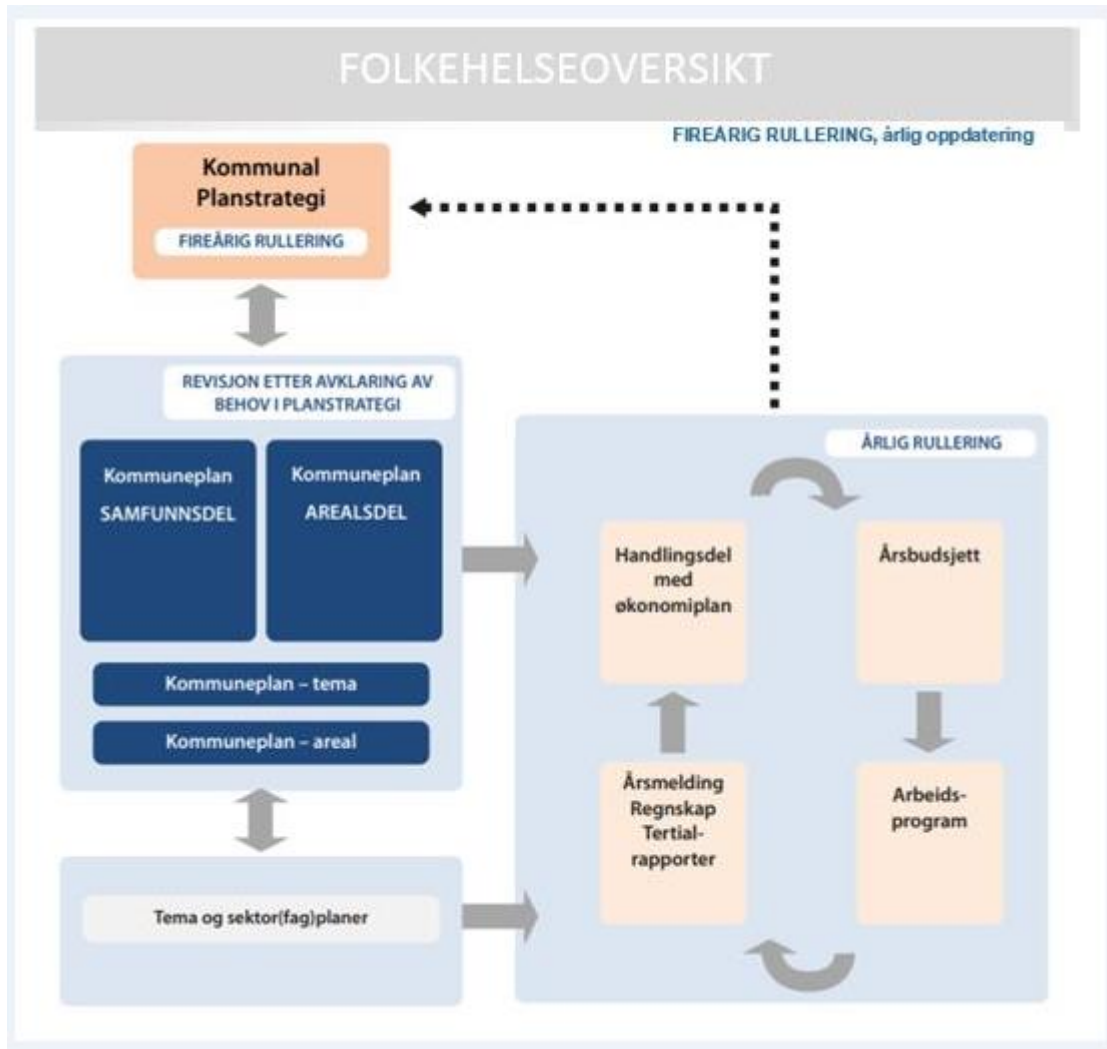
Planstrategien skal bidra til:

- Bedre samordning av de ulike planene i kommunen
- Mer behovsstyrt planlegging
- Politisk prioritering av planoppgaver

Med bakgrunn i kommunens utfordringer og utviklingstrekk skal det i planstrategien vurderes:

- Om det er nødvendig å revidere hele eller deler av gjeldende kommuneplan.

- Kommunens framtidige planbehov, herunder nye planer, revidering av gjeldende planer eller oppheving av disse.
- Behov for systematisering av gjeldende plangrunnlag.

Kommunal planstrategi i det kommunale plansystemet

Rettsvirkning av planstrategien

Planstrategien har ingen direkte rettsvirkning, men den skal fungere som et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge planarbeidet som bør skje i kommunestyreperioden. Det kan ikke fremmes innsigelse mot kommunal planstrategi.

Plan og bygningslovens §10-1 bestemmer rammene for den kommunale planstrategien:

§ 10-1. Kommunal planstrategi

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.

2. Oppstart av planstrategiprosessen

Oppstart av arbeidet med kommunal planstrategi ble annonsert i avisa Valdres 04.01.20. Det ble samtidig sendt brev til nabokommuner og fylkeskommunale og statlige myndigheter med frist for innspill 01.02.20.

I desember ble kommunalsjefene bedt om å komme med innspill til innholdet i planstrategien.

Det kom ingen tilbakemeldinger fra nabokommuner.

Det kom tilbakemelding fra Innlandet fylkeskommune, Direktoratet for mineralforvaltning og Fylkesmannen i Innlandet.

Innlandet fylkeskommune

Fylkeskommunen påpeker at viktige tema i den kommunale planstrategien kan være:

- Demografi
- Integrering
- Klima/miljø
- FNs bærekraftsmål

Fylkeskommunen jobber med sin egen planstrategi; Innlandsstrategien. Denne skal behandles i fylkestinget i juni.

Kommentar fra kommuneadministrasjonen:

Hedmark og Oppland fylkeskommuner ble slått sammen til Innlandet fylkeskommune fra 1. januar 2020. Regional planstrategi skal normalt være en del av underlaget når kommunen utarbeider sin planstrategi. Med den framdriftsplanen fylkeskommunen legger opp til ser en det som lite hensiktsmessig å utsette arbeidet med kommunal planstrategi for Sør-Aurdal til etter at fylkestinget har gjort sitt vedtak.

Direktoratet for mineralforvaltning

Direktoratet påpeker at kommunal arealplanlegging er et viktig verktøy for å sikre tilgjengelighet til mineralforekomster som grus og pukk.

Fylkesmannen i Innlandet

Punktvis framstilt har fylkesmannen følgende innspill til Sør- Aurdals planstrategi:

- Påpeker at «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019 – 2023» skal legges til grunn for kommunal planstrategi.
- Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel ble påbegynt i 2017, anbefaler at planprosessen videreføres.
- Kommunen bør ha gode rutiner for revisjon av kommuneplanens arealdel.
- Henviser til prognoser for befolkningssammensetningen i Sør-Aurdal som viser en betydelig økt andel eldre i befolkningen. Fylkesmannen påpeker at det må legges vekt på å planlegge for både endringer i tjenestetilbudet og for aldersvennlig stedsutvikling. I tillegg at tjenestene innrettes i tråd med utviklingen i fag, teknologi og samfunn.
- For å sikre et helhetlig og systematisk arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap presiseres det at kommunen skal utarbeide langsiktige mål, og at kommunale planer skal fremme hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap.
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for kommunen (H-ROS), inkludert plan for oppfølging må inn i planstrategien. Det nevnes også flere planer som bør vurderes revidert/utarbeidet med bakgrunn i vedtatt H-ROS.
- Fra fylkesmannens side vil det bli satt økt fokus på klimatilpasning og klimatiltak i framtida det bør utarbeides en strategi for drift og drift av kommunens eget vann- og avløpsnett.
- En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i planstrategien.
- Barn og unges oppvekstvilkår et satsingsområde og skal fremkomme i planstrategien.
- Ulike grupper i befolkningen har forskjellige behov knyttet til bo- og nærmiljøet.
- Sosiale forskjeller er en betydelig folkehelseutfordring, tidlig innsats og samarbeid på tvers av sektorer anbefales.
- Sentralt at det planlegges for en helse-, omsorgs-, sosial- og barneverntjeneste som har god kapasitet og kvalitet og med brukermedvirkning.
- Kommunens planverk må ivareta en helhetlig boligplanlegging, herunder boligsosiale hensyn.

Fylkesmannen har utarbeidet forslag til «Fylkesmannens vurdering av Sør-Aurdal kommune – 2020». Forslaget tas inn i planstrategien selv om den inneholder noen mindre misforståelser. Pga koronakrisen ble den ikke oppdatert av fylkesmannen som planlagt, vurderingen skiftes ut med endelig versjon når den foreligger.

Fylkesmannens vurdering av Sør-Aurdal kommune - 2020

Fylkesmannens kommunebilde bygger på tilgjengelig KOSTRA-statistikk, annen nasjonal statistikk, tilsyn, økonomiforvaltning og kommunedialog. Vi har med utgangspunkt i dette utarbeida ROS-analyser for ulike tjenester. Kommunebildet vi presenterer, er et sammendrag av hvordan Fylkesmannen oppfatter status og utfordringer på sentrale fagområder i kommunen. ROS-analyser gjelder kun fagområder der Fylkesmannen gjennomfører tilsyn eller er tillagt et ansvar i lov eller forskrift.

Vi har valgt å gruppere kommentarene i tre kategorier:

	Områder med god kompetanse, kapasitet og kvalitet
	Områder med forbedringspotensial innen kompetanse, kapasitet og kvalitet
	Områder som er sårbare innen kompetanse, kapasitet og kvalitet

SSBs befolkningsprognose anslår en endring fra 2.981 personer i 2019 til 2.747 personer i 2040 etter hovedalternativet.

Antall personer i yrkesaktiv alder 20-66 år per 80-åring endrer seg fra 8,4 i 2019 til 6,8 i 2025 og 4,1 i 2040. Landsgjennomsnittet er 14,5, 12,3 og 7,2.

1. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Kommunen har gjennomført egenkartlegging i [Brukerplan. Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading](#) er kjent. Kommunen har rutiner og prosedyrer for tverrsektoriell samhandling om vold/overgrep. Valdreskommunene har sammen med DPS opprettet [FACT team](#), som er en anbefalt måte å jobbe sammen på tvers av nivåene med de sykeste rus/psykisk helse pasientene.

Helse og omsorg

Av innbyggerne som er over 80 år bor 12,9 prosent på sykehjem, på landsbasis er det 12,4 prosent. Kommunen bør arbeide for å styrke hjemmebaserte tjenester, jf. nasjonale anbefalinger.

Sosiale tjenester

Kommunen har en lav andel barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt, 9,3 prosent, Innlandet 12,1 prosent. Kommunen har en lav andel, 14,9 prosent, innlandet 19,9 prosent, unge sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år, samt en lav andel personer, 24,8 prosent, Innlandet 36,8 prosent, som mottar sosialhjelp i mer enn 6 måneder.

Barneverntjenester

Kommunen er deltaker i det interkommunale samarbeidet med Etnedal, Øystre Slidre og Nord-Aurdal. Nord-Aurdal er vertskommune. Dette bidrar til mindre sårbarhet og et større fagmiljø i barnevernet.

Folkehelse

Kommunen har oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne.

2. Samfunnssikkerhet

Fylkesmannen hadde ved tilsyn i 2018 inntrykk av at samfunnssikkerhet og beredskap er godt ivarettatt i Sør- Aurdal kommune. Kommunen øver regelmessig. Kun et avvik ved tilsynet som gjelder helhetlig ROS som ikke oppfylte alle krav.

1. Kommuneøkonomi

Kommunen har hatt jevnt gode netto driftsresultater de siste årene, men hadde lavt netto driftsresultat i 2018. Planlagt også lavt i 2019 og gjennom økonomiplanperioden 2019-2022. Kommunen har moderat lånegjeld, men noe høy gjeldsbelastning. Det legges opp til store investeringer i perioden som øker lånegjelden noe, før den igjen skal reduseres på slutten av perioden. God likviditet, og bra nivå på disposisjonsfondet som har økt de siste årene. Kommunen vurderes totalt sett til å ha moderat økonomisk handlfrihet. Nedgang i befolkningen og en høyere andel eldre krever omstilling i kommunen for å kunne opprettholde handlingsfrihet fremover.

2. Samfunns- og arealplanlegging

Kommuneplanens samfunnsdel er fra 2008 og arealdelen fra 2010. Kommunen bør vurdere revidering. Kompetansen på planområdet er vurdert å være god, mens kommunen er vurdert å være noe sårbar på kapasitet.

3. Barn og unge

Folkehelse/miljørettet helsevern

Kommunenes egenvurdering antyder at kommunen ikke gjennomfører systematiske tilsyn med miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

4. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Kommunen sliter med å få tak i psykologikompetanse. Kommunen har ingen plan for implementering av handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading og ikke oversikt over antall personer som henvender seg om vold i nære relasjoner. De har ikke oversikt over antall personer som er registrert som utsatt for seksuelle overgrep.

Helse og omsorg

Årsverk med helseutdanning inkludert sykepleiere i omsorgstjenesten er på 64,5 prosent, landsgjennomsnittet er på 74,8 prosent. Kommunen har lav andel årsverk med helseutdanning og bør ha fokus på nåværende og fremtidig kompetanse og rekruttering. Legetimer per uke per beboer i sykehjem er 0,30 timer mot 0,57 timer på landsbasis. Dette er en indikator på mangelfull kvalitet/kapasitet i tjenesten.

Sosiale tjenester

Kommunen har ikke en plan mot vold i nære relasjoner. Kommunen har en høy andel sosialhjelpsmottakere, 3,4 prosent, Innlandet 2,8. Kommunen benytter ikke elektronisk søknadsskjema for økonomisk sosialhjelp, og bør vurdere dette da det er ansett som et godt virkemiddel for å tilgjengeliggjøre tjenester.

5. Klima

Kommunen har en tiltaksdel til regional klima- og energiplan fra 2010. Vi oppfordrer kommunen til å ha en mer oppdatert plan for klima- og energispørsmål. Kommunen har gjennomført noen klimatiltak de siste årene, men Fylkesmannen oppfordrer til å gjøre ytterligere tiltak. Kommunen har ikke søkt om midler fra Klimasats til tiltak, noe Fylkesmann anbefaler blir gjort. Kommunene i Valdres fikk i 2019 tilsagn om midler til nettverket «Klimasats Valdres» - det er positivt med samarbeid om dette.

6. Landbruk

Av kommunens samlede verdiskaping utgjør landbruk og landbruksbasert industri 16 prosent. Som jordbruksmyndighet synes kommunen å ha god forvaltning, men noe lav kapasitet. Sør-Aurdal er en stor skogkommune, og skogkompetansen i kommunen synes god til tross for relativt nyansatt skogbrukssjef. Imidlertid tyder null loggførte stikkprøvekontroller av skogbrukstiltak for tilskudd/refusjon av skogfond, samt etterslep av foryngelseskontroll på lav kapasitet.

1. Barn og unge

Skole

Elevene i Sør-Aurdal har 38,8 grunnskolepoeng i gjennomsnitt over de tre siste åra (2016-2018), landsgjennomsnittet ligger på 41,7.

2. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Det fremkommer av kommunens rapportering på IS 24/8 at de ikke har oversikt over i hvilken grad de ivaretar brukermedvirkning jf. Pasient – og brukerrettighetslovens § 3-1 Helse og omsorgstjenestelovens § 9-3.

Sosiale tjenester

Kommunen har varierende anvendelse av lovpålagt vilkår, jf. Stl § 20a, og har kun 25 prosent deltagelse av forventet antall i kvalifiseringsprogrammet, jf. Stl § 29.

Kommunen bør rette en innsats for å tilby tilpasset aktivitet og kvalifiseringsprogram til personer i målgruppen.

3. Status, utviklingstrekk, utfordringer - Folkehelseoversikt for Sør-Aurdal 2019

Kommunestyret vedtok 07.11.19 «Folkehelseoversikt for Sør-Aurdal 2019». Her følger et sammendrag av folkehelseoversiktens hovedbudskap – supplert med utvalgt statistikk:

Sør-Aurdal kommune sitt hovedmål sett i fra et folkehelseperspektiv er at innbyggerne skal leve [Gode liv i et trygt samfunn Meld. St. 19 \(2018 - 2019\)](#). Sør-Aurdal kommune har innbyggere som rapporterer om høy trivsel, lang botid, tilgjengelighet til natur og friluftsliv som gir muligheter for aktiviteter og rekreasjon, blir trukket frem som faktorer som påvirker folkehelsen positivt. Sør-Aurdal har rent drikkevann og ren luft. Oppvekstvilkårene blir beskrevet som trygge.

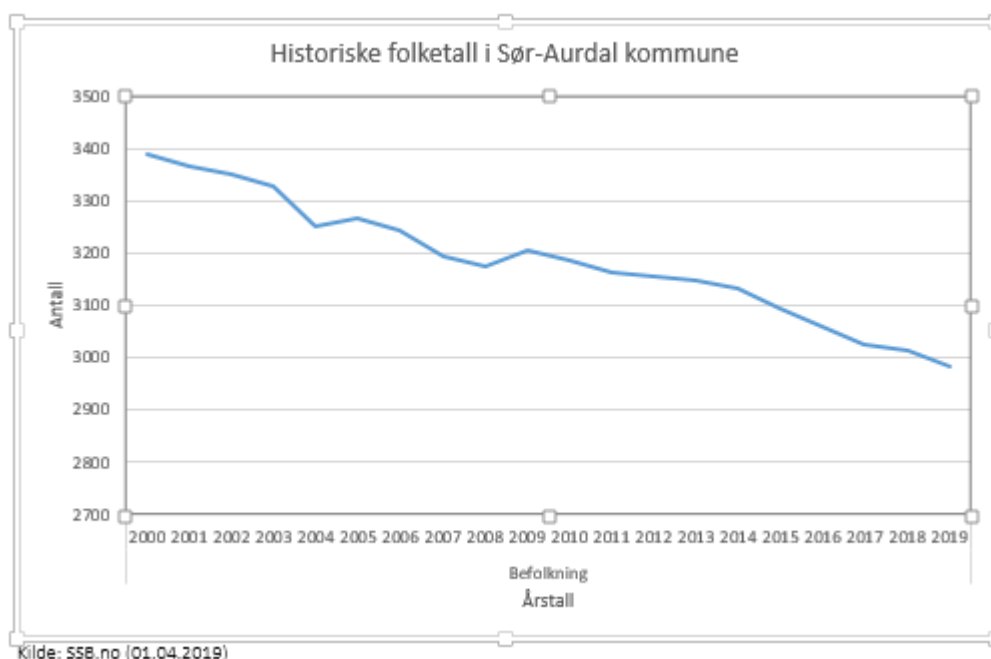
Data fra Folkehelseinstituttet, Oppland fylkeskommune og lokale undersøkelser peker ut noen folkehelseutfordringer for Sør-Aurdal kommune. Tre hovedutfordringer er trukket frem i dette sammendraget og benevnes som folkehelseoversiktens hovedbudskap.

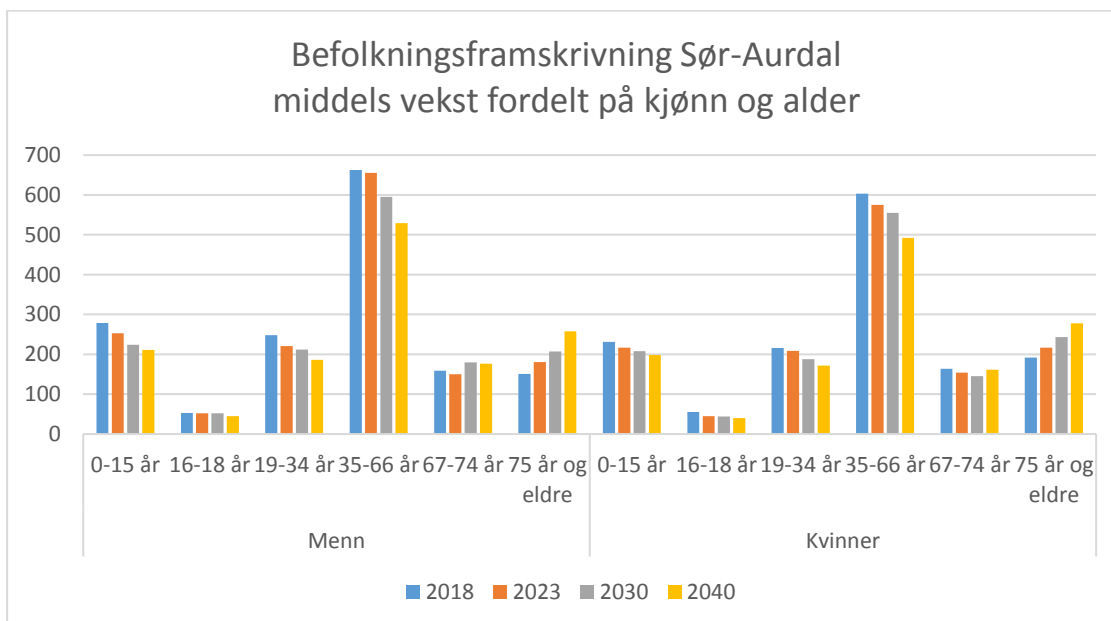
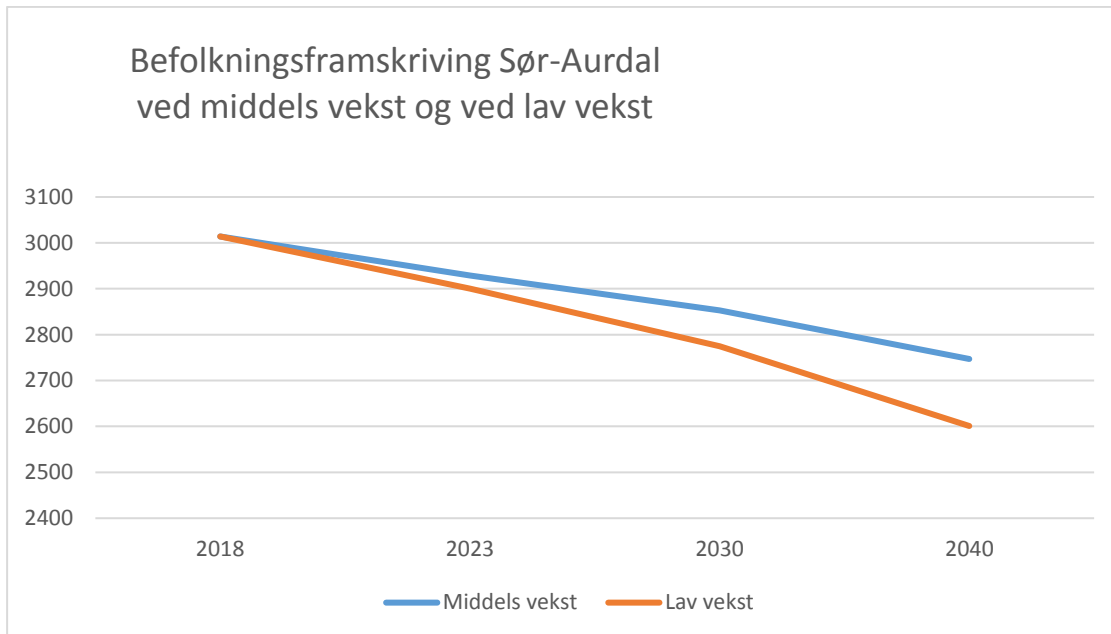
Sør-Aurdal kommune sin folkehelsepolitikk vil styre det folkehelsearbeidet som bør ligge til grunn for å kunne påvirke folkehelseutfordringene som kommunen står overfor.

Følgende tre hovedutfordringer bør ligge til grunn for kommunen sin folkehelsepolitikk:

1: BEFOLKNINGSNEDGANG

Sør-Aurdal kommune har historisk hatt større nedgang i befolkningen enn det som har blitt fremskrevet med lav vekst (SSB). Andelen personer 75 år og eldre er høyere enn i landet ellers og vil øke. Andelen personer i arbeidsfør alder vil gå ned. Andelen barn mellom 0-15 år er fremskrevet å synke ytterligere. Det er viktig å planlegge for en nedgang i befolkningen og endring i befolknings sammensetning på en slik måte at innbyggere fremdeles vil ha mulighet til å leve gode liv i trygge samfunn, tross denne endringen.

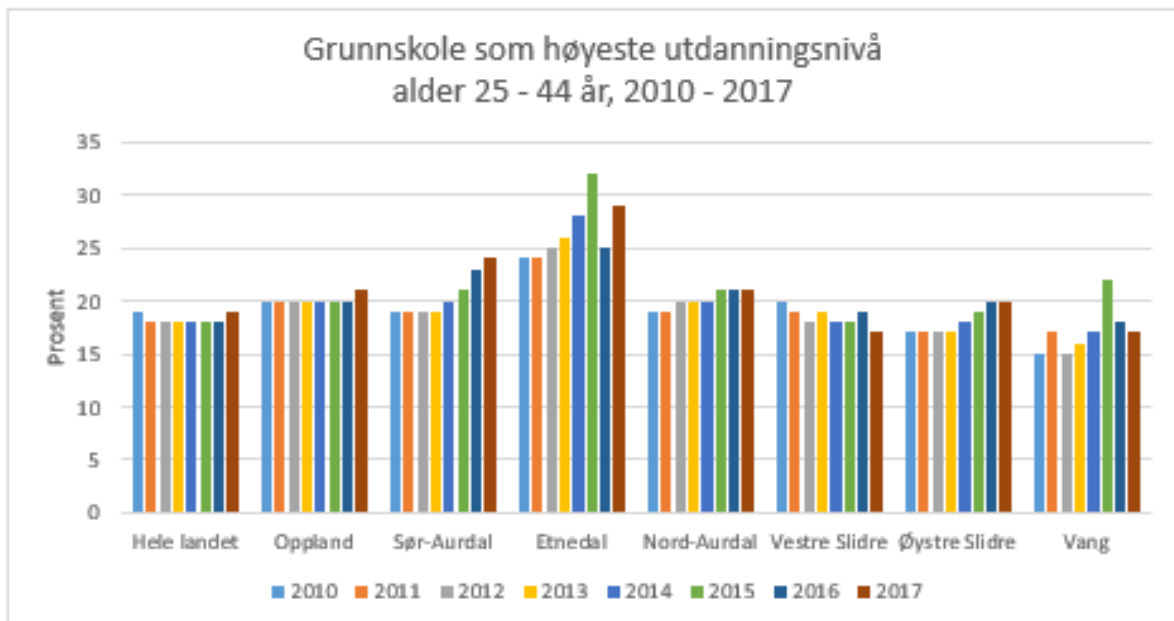

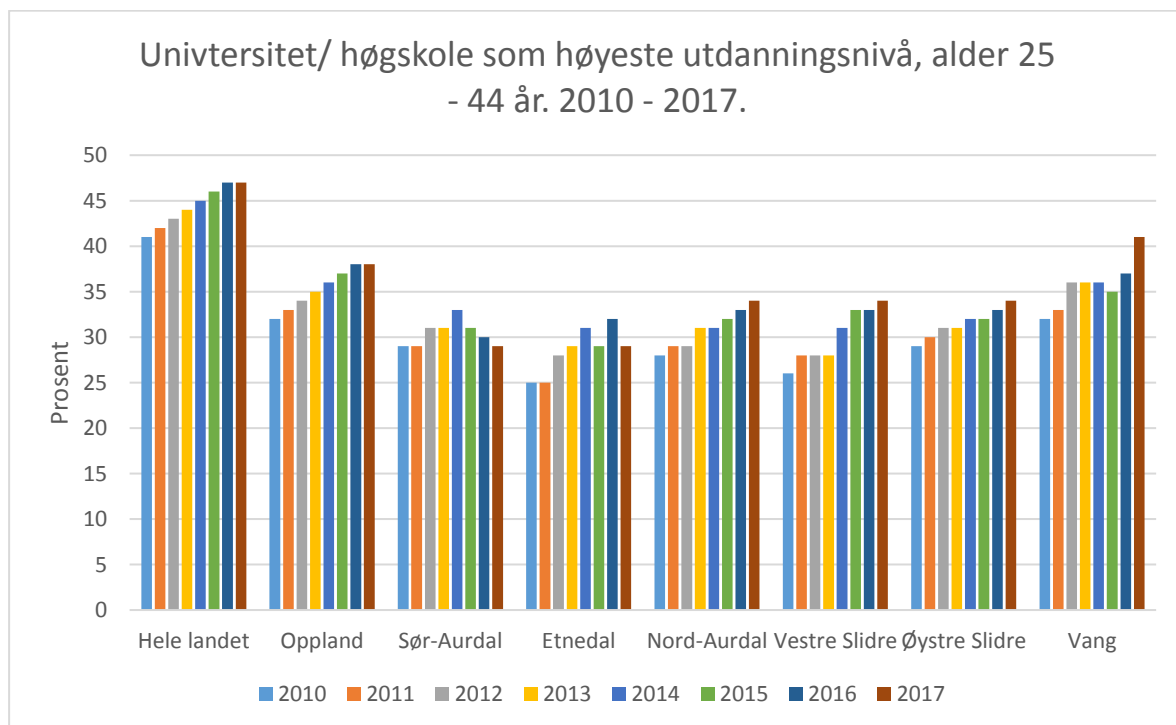
2: UTDANNINGSNIVÅ, SOSIAL ULIKEHET I HELSE

Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. I Sør-Aurdal viser statistikken at en høyere andel innbyggere har grunnskole som høyeste utdanningsnivå og andelen er økende. Det er viktig for Sør-Aurdal planlegge slik at alle barn og unge som vokser opp trives, mestrer og ønsker å fullføre videregående eller høyere utdanning. På den måten gis barn og unge sterkere kort i livet i et

folkehelseperspektiv og slik kan kommunen bidra til å redusere sosial ulikhet i helse. Det er ekstra utfordrende å få dette til med sterkt synkende barnetall, og planlegging og gjennomføring av nødvendige tiltak vil være viktig folkehelsearbeid.

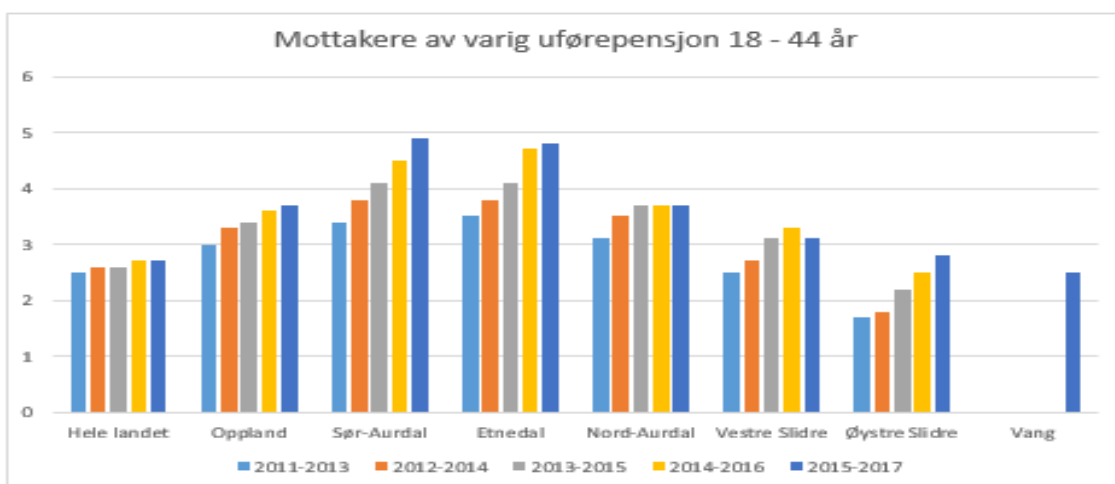

Andel personer med grunnskolenivå som høyeste fullførte utdanning i prosent av de med oppgitt utdanningsinformasjon. Årlige tall. Kilde: Folkehelseinstituttet. KommuneHelse statistikkbank. <http://khs.fhi.no>. 18.3.2019

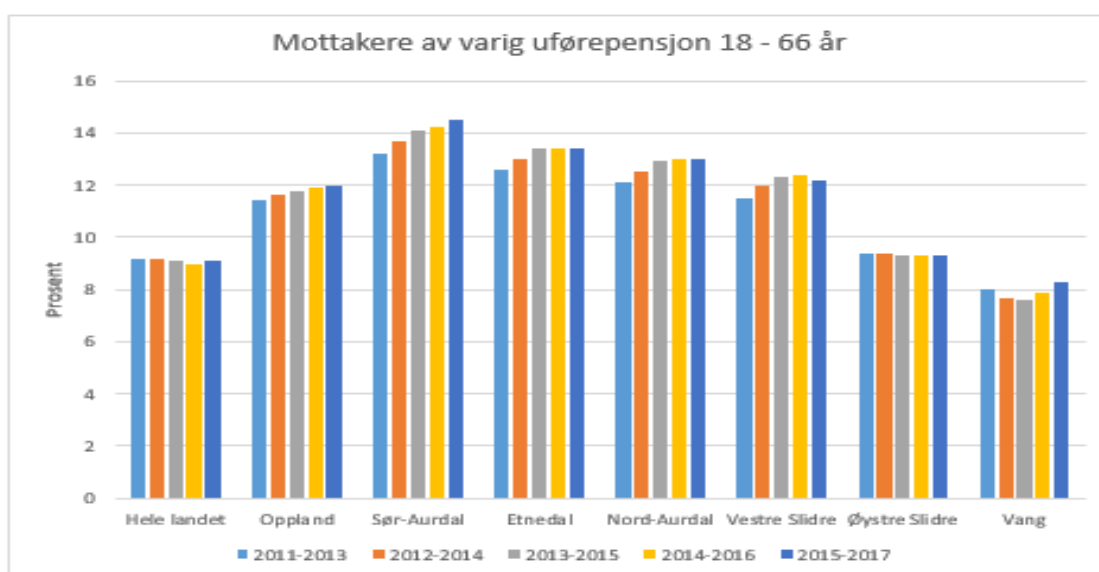

3: HELSETILSTAND I BEFOLKNINGEN

Helsetilstanden i befolkningen hva gjelder livsstilsrelaterte plager, ser i et folkehelseperspektiv ut til å ha et forbedringspotensial. Det er viktig for kommunen i evaluering, planlegging og gjennomføring av tiltak å kunne dreie fra kompenserende tjenester til tjenester som styrker den enkelte i eget liv. Forebyggende og holdningsskapende arbeid er en viktig folkehelseoppgave i alle tjenester og sektorer, dette for å kunne bidra til å redusere sosial ulikhet knyttet til helse. Indikatorer for helsetilstand i kommunen i medikamentbruk og dødelighet peker mot at Sør-Aurdal har en høy andel personer med livsstilsrelaterte plager. Det anbefales å lese folkehelseoversikten for spesifikk informasjon om dette. Andelen personer som har varig uførepensjon kan også sees på som en indikator på helsetilstand, men her inkluderes også helsetilstander som ikke nødvendigvis er livsstilsrelaterte.

Mottakere av uførepensjon i prosent av befolkningen i alderen 18-44 år. Glidende 3 år gjennomsnitt. www.khss.no 6.mai 2019.

Mottakere av uførepensjon i prosent av befolkningen i alderen 18-66 år. Glidende 3 år gjennomsnitt. www.khss.no 6.mai 2019.

4. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Som en del av grunnlaget for utarbeidelse av regionale og kommunale planstrategier, utarbeider regjeringen hvert fjerde år nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Dette er et tverrdepartementalt dokument som samordner forventninger fra nasjonalt nivå. De nasjonale forventningene skal følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen.

I vedtatt kongelig resolusjon 14. mai 2019 om «*Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023*» legger Regjeringen vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn.
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning.
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn.
- Å skape et trygt samfunn for alle.

Regjeringen understreker at regionale og lokale myndigheter har sentrale oppgaver med å håndtere disse utfordringene. Det gjelder alle kommuner, uavhengig av størrelse og kompetanse. Regjeringen understreker at planlegging er et av kommunenes viktigste verktøy.

Regjeringen har bestemt at FNs bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge. Det er derfor viktig at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

Regjeringens forventningsdokument er videre systematisert med følgende overskrifter:

- Planlegging som verktøy for helhetlig og bærekraftig utvikling:
 - FNs bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging
 - Tydelig retning for samfunnsutviklingen
 - Effektive og kunnskapsbaserte planprosesser
 - God gjennomføring av arealplaner
 - Økt bruk av digitale verktøy i planleggingen
- Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet:
 - Næringsutvikling gir grunnlag for velferd
 - Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringene
 - Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier
 - Ressursbasert næringsutvikling
- Bærekraftig areal- og transportutvikling:
 - Styrket knutepunktutvikling
 - Mer vekt på regionale løsninger
- Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve:
 - Åpne og inkluderende
 - Trygge og helsefremmede
 - Kvalitet i fysiske omgivelser
 - Levende sentrumsområder

Hele dokumentet er å finne her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>

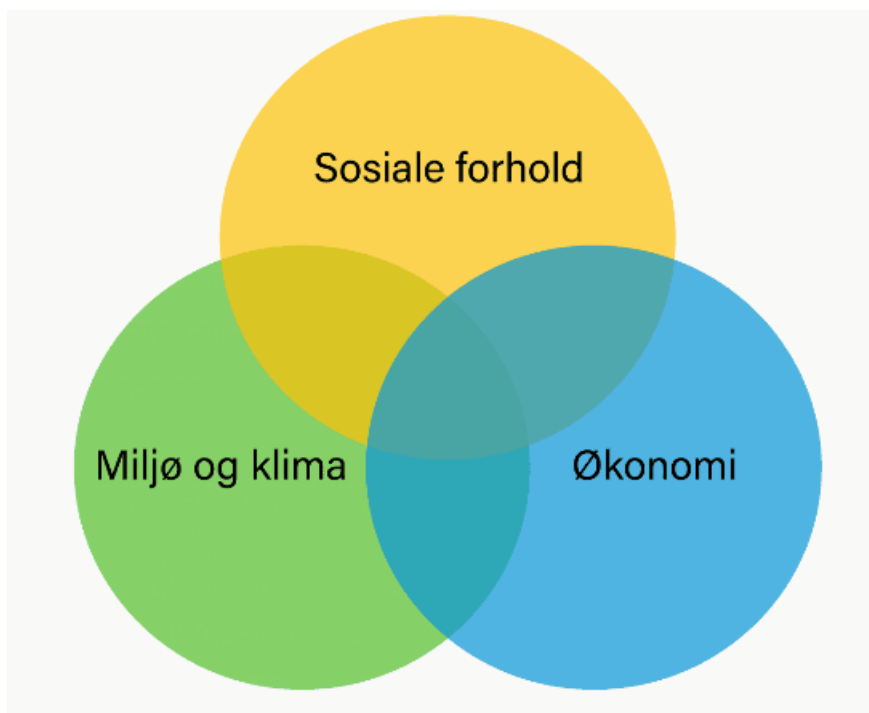
FNs bærekraftsmål:

Dette er FNs bærekraftsmål:

For å skape bærekraftig utvikling må verdenssamfunnet jobbe på tre områder:

- Klima og miljø
- Økonomi
- Sosiale forhold

Dette blir ofte kalt de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling. Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Da målene ble vedtatt i 2015, var det med en ny forståelse for at økonomi, ulikhet og miljø påvirker hverandre i større grad enn det vi trodde tidligere. For ikke å bruke opp den eneste kloden vi har, må vi finne løsninger som balanserer belastningen på miljøet med forbruket og økonomien vår, og vi må finne bedre måter å fordele ressursene på. Det er bærekraftig både for mennesker og miljøet.

Bærekraftig utvikling er et globalt begrep som er basert på solidaritet med kommende generasjoner, i tillegg til alle de som lever i dag. Det er en anerkjennelse av at vi bare har en klode, med en begrenset mengde ressurser, og at det er i vår felles interesse å ta vare på den.

FNs bærekraftsmål – mer fyldig

Norge har sluttet seg til FNs bærekraftsmål, her er de 17 målene:

Mål som skal ha særlig fokus i Sør-Aurdal er markert med gul farge.

1. Utrydde alle former for fattigdom i hele verden
2. Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk
3. Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder
4. Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle
5. Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling
6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
7. Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris
8. Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
9. Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon
10. Redusere ulikhet i og mellom land
11. Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige
12. Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre
13. Handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene av dem

14. Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling
15. Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold
16. Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer
17. Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

5. Fokus i Sør-Aurdal kommune sin planstrategi

Sør-Aurdal kommune har i sin planstrategi valgt å ha et særlig fokus på noen av FNs bærekraftsmål. Det er valgt ut bærekraftsmål som også kan inkludere de fleste av de andre bærekraftmålene:

3. Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.
4. Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.
8. Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.
13. Handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene av dem .
17. Samarbeid for å nå målene om en bærekraftig utvikling.

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Fokusområder:

- ✓ Innbyggerne i Sør-Aurdal skal leve gode liv i et trygt samfunn hele livet.
- ✓ Implementere kvalitetsreformen Leve Hele Livet.
- ✓ Forebygge sosial ulikhet for å motvirke negative helsemessige skjevheter i befolkningen.
- ✓ Dreie fokus fra kompenserende tjenester til tjenester som styrker den enkelte i sitt eget liv.

- ✓ Fokus på forebyggende og holdningsskapende arbeid innen alle tjenester.
- ✓ Endre kommunens tjenestetilbud i takt med endret befolkningssammensetning.
- ✓ Videreutvikle de ansattes kompetanse og rekruttere riktig og tilstrekkelig kompetanse.
- ✓ Velferdsteknologi skal bli en viktig bidragsyter til at kommunen leverer helse- og omsorgstjenester av høyere kvalitet.
- ✓ Legge til rette for fysisk aktivitet, med særlig fokus på hverdagsaktivitet.
- ✓ Stor bredde i kulturliv og frivillig arbeid også med fokus på lavterskeltilbud og inkludering.
- ✓ Utarbeide kommunedelplan for helse og omsorg.

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Fokusområder:

- ✓ Tidlig innsats i barnehage og skole: identifisere utfordringer og sette inn rett tiltak så tidlig som mulig.
- ✓ Tilpasse undervisningen på en slik måte at flest mulig får størst mulig utbytte av ordinær undervisning.
- ✓ Utdanne barn for framtida.
- ✓ Legge til rette for et godt samarbeid mellom kultur, kulturskolen, biblioteket, barnehagen og skolen.
- ✓ Legge til rette for at barn og unge får ta del i og oppleve varierte kulturuttrykk.
- ✓ En helhetlig tenking på utviklings- og utdanningsløpet: barnehage- barneskole- ungdomsskole- videregående skole, med et særlig fokus på overganger.
- ✓ Barnehager, skoler og klasser må være så store at det faglige miljøet blir utviklet og barn/elever kan lære sammen med andre på lik linje. Hensynet til det sosiale og pedagogiske miljøet for barna/elevne skal være overordnet andre hensyn.
- ✓ Alle barn, elever og foreldre skal oppleve en åpen og inkluderende barnehage og skole der trivsel, vekst, samarbeid og læring står i sentrum.
- ✓ Alle barn skal gis de samme mulighetene til å utnytte og videreutvikle sitt potensiale.
- ✓ Et tett og godt samarbeid mellom tjenester innen helse og omsorg og oppvekst og kultur, der barnets/elevens beste står i sentrum.

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Fokusområder:

- ✓ Hele kommuneorganisasjon skal ha et utviklingsfokus som et viktig element i bedriftskulturen.
- ✓ Samordnet organisering og bruk av kommunens virkemidler i vid forstand for å styrke næringsutvikling og bosetting.
- ✓ Kommunen skal ha klarere prioriteringer enn i dag av hva vi skal være best på og bruke det aktivt i sin kommunikasjonsstrategi.
- ✓ Arealplanlegging skal være et aktivt redskap for å legge til rette for utvikling, kommunen skal særlig prioritere å ha oppdaterte overordnede arealplaner.

- ✓ Videreutvikle kommunesenteret Bagn som et attraktivt tettsted med fokus på næring, variert botilbud og trivsel.
- ✓ Fremme bolyst ved å legge til rette for attraktive tomter for et variert botilbud der folk ønsker å bosette seg.
- ✓ Bidra til skape nye arbeidsplasser ved utvikling av eksisterende virksomheter og nyetableringer.
- ✓ Bidra til arbeidsplasser som reduserer utenforskap.
- ✓ Videreutvikle det kommunale vann- og avløpsnett for å tilrettelegge for bolig-, fritids- og næringsutvikling.
- ✓ Videreutvikle Sør-Aurdal som en attraktiv hyttekommune.
- ✓ Kommunen skal være en aktiv pådriver for bedre infrastruktur; fylkesveger, gang-/sykkelveger - og ikke minst fiber.
- ✓ Kommunen og næringslivet skal utvikle en felles rekrutteringsstrategi.
- ✓ Benytte «Det grønne skiftet» som grunnlag for å videreutvikle økt lokal verdiskaping, med særlig fokus på skogen som ressurs.
- ✓ Det skal utarbeides en Næringsplan for Sør-Aurdal.

Handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene av dem

Fokusområder:

- ✓ Sør-Aurdal skal ta sin del av nødvendige omstillinger for å redusere klimagassutslippene.
- ✓ Alle deler av kommunens virksomhet skal ha mål, planer og rutiner for å kutte utslipp systematisk.
- ✓ Bidra til «Det grønne skiftet», med særlig fokus på skogen i Sør-Aurdal.
- ✓ Ta klimahensyn i all kommunal planlegging.
- ✓ Inkludere kriterier for klimagassutslipp ved kommunale anskaffelser (kriterieveiviser; <https://kriterieveiviseren.difi.no/>).
- ✓ Involvere hele Sør-Aurdalssamfunnet i arbeidet for å redusere klimagassutslipp.
- ✓ Redusere konsekvensene av klimaendringer (ekstremvær; flom, skred, vind).
- ✓ Beregne og føre regnskap for klimaeffekten av ulike tiltak.
- ✓ Det skal utarbeides Energi og klimaplan for Sør-Aurdal.

Samarbeid for å nå målene

Fokusområder:

- ✓ God samordning mellom sektorene for å ivareta det hele mennesket.
- ✓ Kommuneplanens samfunnsdel skal være kommunens viktigste dokument for å synliggjøre kommunens overordnede utviklingsstrategier. Samfunnsdelen skal være førende for økonomiplanlegging, temaplaner og arealplaner.
- ✓ Vurdere interkommunale løsninger der dette kan bidra til økt tjenestekvalitet, redusert sårbarhet og/eller kostnadsreduksjon.
- ✓ Samarbeid med næringslivet.
- ✓ Samarbeid med frivillig sektor.

6. Planstatus, evaluering, framtidig behov

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens overordnede strategiske styringsdokument. Planen skal legge føringer for økonomiplan, årsbudsjett, virksomhetsplaner og alle andre kommunale planer. Samfunnsdelen skal altså gi en samlet og synlig retning på kommunens utvikling i et langsiktig perspektiv (10-12 år).

Kommuneplanens samfunnsdel er hjemlet i plan- og bygningsloven, og skal behandle langsiktige utfordringer, herunder miljømessige utfordringer og utfordringer knyttet til universell utforming, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og for kommunen som organisasjon, for sektorene og for utvalgte målgrupper. Kommuneplanens samfunnsdel skal samordne sektorenes planer. Den skal gi retningslinjer for gjennomføring av mål og strategier, både i den kommunale virksomheten og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private. Den kommunale sektorplanleggingen bør være forankret i kommuneplanens samfunnsdel, eventuelt som kommunedelplanlegging på bakgrunn av samfunnsdelen. Skal kommuneplanen ha noen funksjon, må den gi grunnlag for konkrete prioriteringer, og bidra til gode helhetsløsninger og forutsigbare rammevilkår både for sektorenes virksomhet og for befolkningen. Samfunnsdelen skal også gi grunnlag for prioriteringer i arealdelen, f.eks. knyttet til arealbehov for ulike funksjoner, valg av infrastruktur, boligpolitikk og næringspolitikk, kommunal service m.m.

Kommuneplanens samfunnsdel for Sør-Aurdal 2008-2018 har følgende

Visjon

Sør-Aurdal skal være en kommune der alle innbyggerne sikres en god livskvalitet i alle faser av livet, og der bærekraftig forvaltning av naturressursene står i fokus.

Sør-Aurdal kommune skal gjennom tilrettelegging og positive holdninger til utvikling, bli en god kommune å bo i, flytte til og besøke.

og følgende

Hovedmålsetting

I samarbeid med næringsliv, frivillige lag, organisasjoner o.l. skal Sør-Aurdal kommune videreutvikle et allsidig kultur- og idrettsliv og sine lokalsamfunn med Bagn som det funksjonelle kommunesenteret.

Med de tilgjengelige ressurser skal kommunen gi det eksisterende næringsliv så gode rammebetingelser som mulig, samtidig som det samarbeides på alle plan (fylke, region) for å stimulere til utvidelser og nyetableringer.

Arbeid, bolig, kultur og tjenestetilbud vil fortsatt være de viktigste forutsetningene for trivsel i Sør-Aurdal. Folk må i størst mulig grad få bo der de vil, og være sikre på at kommunal service når fram uavhengig av bosted, kjønn og alder. Kommunesenteret skal ha sentrale funksjoner, med livskraftige bygder med mest mulig service også lokalt.

I november 2017 vedtok formannskapet at kommuneplanens samfunnsdel skulle revideres og å legge planprogram ut til offentlig ettersyn. Etter høringen vedtok kommunestyret planprogrammet i februar 2018.

Med dette som bakgrunn ble det gjennomført 5 grendemøter og et seminar i kommunestyret. Kommunens ledergruppe ble også involvert i prosessen.

På grunn av endringer i administrasjonen stoppet planprosessen opp.

Det anbefales at revisjon av kommuneplanens samfunnsdel fullføres med utgangspunkt i vedtatt planprogram, og at det nye kommunestyret involveres i prosessen.

Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i kommunestyret 16.10.2010.

I arealdelen er det beskrevet følgende hovedmål for arealutviklingen i Sør-Aurdal kommune

- Sør-Aurdal skal være et godt sted å bo.
- Botilbudet skal være variert med tilgang til boligtomter i alle bydesentra og ellers der det er fast bosetting.
- Sør-Aurdal kommune skal ta vare på viktige områder som har høy kvalitet som friluftsområde, natur- og kulturlandskap, områder med kulturminner og verneverdi, landbruksområder og vassdrag.
- Sør-Aurdal skal være et attraktivt sted for nyetablering av arbeidsplasser, og arealmessig skal det legges til rette for en god dekning av offentlige og private servicefunksjoner.
- Sør-Aurdal kommune skal ivareta gode hytteområder i kommunen. Utvikling av nye hytteområder skal bidra til å øke reiselivsaktiviteten i Sør-Aurdal, og den skal skje på en måte som bevarer landskapsmessig sårbare områder, og som ikke kommer i konflikt med naturverdier, biologisk mangfold, friluftsområder, kulturminner, kulturlandskap eller viktige landbruksområder.
- Sør-Aurdal skal opprettholde et levedyktig landbruk med produksjon av mat, trevirke og utmarksprodukter til beste for næringens utøvere og samfunnets behov. Planen skal også bidra til videreutvikling av nye næringer og utvidelser av brukenes ressursgrunnlag.

Kommuneplanens arealdel viderefører samme utbyggingsmønster som i forrige arealdel, vedtatt i kommunestyret i 1991. Lokalisering av ny fritidsbebyggelse var et viktig tema i planarbeidet. Ny fritidsbebyggelse er plassert i tydelig avgrensede områder, og legger til rette

for fortetting og utvidelse av eksisterende bebyggelse. Dette for å utnytte etablert infrastruktur og å økonomisere med arealene.

Med bakgrunn i kommuneplanens arealdel er det prioritert å utarbeide 2 omfattende kommunedelplaner (Teinvassåsen/Søbekkseter og Bagn). En vesentlig del av planleggerkapasiteten går ellers med til prosesser knyttet til å behandle private reguleringsplaner for fritidsbebyggelse. Sør-Aurdal har også vært i den heldige situasjon de siste årene at det har vært behov for betydelig plankapasitet for å delta i planarbeid i forbindelse med reguleringsplaner for omlegging og utbedring av riks- og fylkesveger.

Arealplanlegging er kanskje kommunens viktigste redskap i utøvelsen av rollen som tilrettelegger og samfunnsutvikler.

En vurderer det slik at det i 4-årsperioden ikke er behov for en fullstendig revisjon av kommuneplanens arealdel. Kommunen har en betydelig tomtereserve for fritidsbebyggelse i allerede godkjente reguleringsplaner. Behov ut over dette bør kunne ivaretas ved revisjon/fortetting i eksisterende planer. I Sør-Aurdal er det noen reguleringsplaner for fritidsbebyggelse der gjennomføring av planen ikke er påbegynt. Dette kan skyldes manglende grunneiersamarbeid, at området ikke er attraktivt og/eller at det er lagt opp til lav standard. I 4-årsperioden bør det foretas en gjennomgang av disse planene med henblikk på å vurdere om noen av planene bør slettes.

På Veståsen i Bagn er det med bakgrunn i vedtatte planer flere større hyttekonsentrasjoner, her er det også etablert flere større private vann- og avløpsanlegg. På Veståsen er det også en betydelig tomtereserve i reguleringsplan vedtatt i 2018. I 4-årsperioden bør det foretas en samlet gjennomgang av deler av Veståsen, også med formål å vurdere framtidig utbygging av vann og avløp. Hvilken planform som er mest hensiktsmessig må en ta endelig stilling til på et senere tidspunkt.

Når det gjelder areal til bolig- og næringsformål så må noe av kommunens plankapasitet benyttes til å følge opp kommunedelplan for Bagn når den er vedtatt. Kommunen har ledige boligtomter i Reinli, Leirskogen, Begnadalen og Hedalen. Etterspørselen i disse bygdene er erfaringsmessig på et nivå som tilsier at denne tomtereserven dekker behovet ut over 4-årsperioden. Det er ønskelig å etablere et mer variert boligtilbud enn eneboliger, dette forutsetter i praksis private initiativ. Dette er noe kommunen må handtere når slike forespørsler kommer. Når det gjelder næringsareal så har kommunen ledig areal på Begna industriområde.

Selv om det ikke foreslås å gjennomføre en fullstendig revisjon av kommuneplanens arealdel, foreslås det at det i løpet av 4-årsperioden foretas en oppdatering av planbestemmelsene slik at disse harmonerer med gjeldene lover og forskrifter.

Ambisjonsnivået når det gjelder arealplanlegging slik de er beskrevet ovenfor er større enn det dagens plankapasitet tilsier, dette er en utfordring som må hensyntas i kommunens framtidige budsjettprosesser.

Planform - kommunedelplaner eller temaplaner

I henhold til PBL § 11-1 kan kommunedelplan brukes som betegnelse på en plan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder (sektorer). Det kan utarbeides kommunedelplan for ethvert tema eller virksomhetsområde hvor dette er hensiktsmessig. Det kan også utarbeides kommunedelplaner for arealbruk, jfr. § 11-5.

Paragrafen bestemmer videre at det for alle kommunedelplaner skal utarbeides planprogram etter bestemmelsene i PBL. Videre skal kommunedelplaner ha en egen handlingsdel med anvisning på tiltak som for gjennomføring av planens målsettinger innenfor kommunedelplanperioden. Videre forutsetter bestemmelsen en årlig rullering og eventuell revisjon i sammenheng med årlige rulleringer av handlingsprogrammet og arbeidet med økonomiplanen. Kommunedelplaner vil kunne egne seg på områder hvor den samfunnsmessige betydningen er stor, og for politikkområder hvor kommunestyret ønsker ekstra fokus og trykk. I andre tilfeller og generelt vil det være hensiktsmessig å holde seg til kommuneplanens samfunnsdel. Dersom kommuneplanen og kommunedelplaner utvikles uavhengig av hverandre, vil ikke plansystemet fungere som sektorsamordnende og styrende.

Planbehovet kan også løses med temaplaner. Med en temaplan er en fristilt fra kravene om planprogram, og en står mer fritt til å legge opp planarbeidet etter hva en mener er hensiktsmessig etter planens tema, nivå og omfang. Det er likevel viktig å legge opp til gode medvirkningsprosesser, og å samkjøre med målsettinger fra kommuneplanen.

Tematiske kommunedelplaner

Det anbefales at det utarbeides kommunedelplaner for sektorene Oppvekst/kultur og Helse/omsorg. Begynnelsen for dette er at det er behov for planer som ivaretar behovet for helhetstenking og langsiktighet. Disse kommunedelplanene vil kunne ivareta behovet for å kanalisere kommunens begrensede ressurser dit behovet er størst – ikke minst sett i lys av den demografiske utviklingen. Ved utarbeidelse av hver av disse 2 kommunedelplanene er det viktig å ivareta behovet for samhandling med andre sektorer i kommunen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

En vurdering av temaet Samfunnssikkerhet og beredskap bør vanligvis være en del av planstrategien.

Forslag til ny «Helhetlig ROS-analyse for Sør-Aurdal kommune 2020-2024» med detaljert handlingsplan er utarbeidet og skal behandles i Sør-Aurdal kommunestyre, det henvises derfor til denne.

7. Prioriterte planoppgaver i Sør-Aurdal 2021-2024

	Vedtatt år	2021	2022	2023	2024	Planansvarlig
Rådmannen						
Økonomiplan	2019	x	x	x	x	Økonomsjef
Temaplan Næringsutvikling	Ny	x				Rådmannen
ROS-analyse	2020				x	Rådmannen
Rekrutteringsstrategi	Ny	x				Rådmannen
Plan/teknisk						
Kommunal planstrategi	2020				x	Avdelingsleder planavd.
Kommuneplanens samfunnsdel	2008	x				Avdelingsleder planavd.
Kommuneplanens arealdel	2010			x		Avdelingsleder planavd.
Reguleringsplaner iht vedtatt kodelplan for Bagn	Ny	x	x			Avdelingsleder planavd.
Behandle private reguleringsplaner	Ny	x	x	x	x	Avdelingsleder planavd.
Masterplan Veståsen	Ny				x	Avdelingsleder planavd.
Revidere kommunedelplan Fjellstølen	1994			x		Avdelingsleder planavd.
Temaplan Energi og klima	2011	x				Avdelingsleder planavd.
Folkehelseoversikt	2019			x		Avdelingsleder planavd.
Temaplan landbruk	2020				x	Avdelingsleder planavd.
Temaplan for vann og avløp i hyttebebyggelse	Ny		x			Kommunalsjef plan/teknisk
Oppvekst/kultur						
Kommunedelplan for oppvekst og kultur	Ny	x				Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Temaplan Trafikksikkerhet	2017	x				Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Kommunal plan/idrett og fysisk aktivitet	2018	x				Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Kompetanseplan for skole og barnehage	Ny		x			Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Plan for godt og trygt skolemiljø	Ny	x				Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Plan for IKT i skolen	Ny	x				Kommunalsjef Oppvekst/kultur
Helse/omsorg						
Kommunedelplan for helse og omsorg	Ny	x				Kommunalsjef Helse/omsorg
Temaplan - Boligsosial handlingsplan	2017	x				Kommunalsjef Helse/omsorg
Temaplan habilitering og rehabilitering	Ny	x				Kommunalsjef Helse/omsorg